Autor Guste Santini
Nedjelja, 08 Svibanj 2011 12:00

Kriza eura nije se mogla riješiti vatrogasnim mjerama. Kriza se je stvarala godinama pa i eventualno njezino rješenje neće trajati manje. Pri tom socijalna cijena kuju valja platiti može postati isuviše velika da bi je dužnosnici Grčke mogli/smjeli prihvatiti. Grčka je prva žrtva projekta Euro. Irska, Portugal i, posebno, tranzicijske zemlje će to tek postati.
Euro, čiji tečaj prema američkom dolaru određuju razvijene članice, predstavlja kriterijalnu funkciju nacionalnim gospodarstvima zemalja članica eurozone. Slikovito rečeno razvijene zemlje, koje ostvaruju suficit na tekućem računu platne bilance, smatraju da je odnos prema prema dolaru, odnosno drugim valutama u suglasju sa produktivnošću rada i kapitala eurozone. Gospodrstva manje razvijenih zemalja nisu u stanju usuglasiti svoje interne i eksterne cijene što, po prirodi stvari, rezultira deficitom na tekućem računu platne bilance, odnosno, rastu inozemnog duga. Paritet kupovne snage eura od najrazvijenije do najnerazvijenije zemlje eurozone nalazi se u neodrživom rasponu. Rješenje je moguće naći bilo u povećanju učinkovitosti – produktivnosti - manje razvijenih zemalja, bilo njihovim izlaskom iz eurozone.
Na ovim sam stranicama u više navrata komentirao krizu eura i njezina moguća rješenja. Za Znanstveni skup koji će se održati slijedeći tjedan u HAZU pripremo sam rad pod naslovom: „Kako stabilizirati euro poreznim sustavom – poruka kuni“. Zainteresirani čitatelj ga može naći na ovim stranicama. Rad je imao zadaću da pokaće kako postojeći maastrichtski kritriji konvergencije nisu dostatni već je potrebno dodati bar četiri dodatna kriterija. Vjerni čitaoci ovih stranica znaju da sam s kritikom maastrictskih kriterija započeo prije nekoliko godina.
Euro je Projekt za dobra vremena. Njemačka je zapravo uvođenjem eura proširila zonu njemačke marke (čitaj povećala nacionalno tržište) što je imalo pozitivne učinke/dobitke za ujedinjeno njemačko gospodarstvo. I ne samo to. Uspostavom eurozone njemačkom je gospodarstvu „olakšana“ amortizacija golemih troškova koji su nastali ujedinjenjem. Ostale razvijenije zemlje eurozone također su „naplatile rentu“, temeljem svoje veće razvijenosti, manje razvijenim zemljama. Sve se je to odvijalo u „veselom raspoloženju“ koji je ustrajno stvarao kreditni balon. Manje razvijene zemlje imale su iluziju da mogu postati punopravni partneri razvijenijim zemljama što će, smatrale su one, rezultirati povećanjem blagostanja. Kreditni im je balon to pijanstvo omogućio. (Jednako su tako i tranzicijske zemlje, uvođenjem trržišnog modela privređivanja na osnovama neoliberalizma, imale iluziju da će, samo što nije, imati životni standard razvijenih zemljama.) Kriza koja je potom sulijedila pokazala je da su se manje razvijene zemlje „napile“ te je nakon „pijanstva“ uslijedio „marmuluk“.
Dobro je da se otvara rasprava o euru. Ne radi se samo o Grčkoj ili drugim manje razvijenim članicama eurozone. Radi se naprosto o „transformaciji“ eurozone u održiv projekt. Pitanje eura sudbonosno je pitanje i za opstanak Europske unije. Više sam puta naglasio da nije slučajno Velika Britanija odustala od eura, kao i činjenicu da Švicarska nema interesa za ulazak u Europsku uniju. Razlozi koji su utjecali na odluku dviju spomenutih zemalja bitna su pitanja kako za Eurosku uniju tako i za eurozonu. Kinesko gospodarstvo i Njegovo veličanstvo juan mogu stabilizirati eruo ali ga i dodatno destabilizrati. Drugim riječima, nije samo dolar „ugrožen“ kineskim juanom. Možda je u još većoj mjeri to slučaj s eurom.
Grčki će političari pokazati veliku državničku odgovornost ako napuste eurozonu. Jedanko tako će, prije ili kasnije, razmišljati vlasti u Portugalu, odnosno Irskoj. Broj kandidata će se povećavati iz dana u dan jer nije vjerojatno da će Njemačka dozvoliti raspravu o možebitnoj targetiranoj inflaciji.
Poruka hrvatskim vlastima je sasvim jasna. Nema razloga očekivati da će kuna biti u narednih deset godina zamjenjena eurom. Navedeni zaključak ima značajne implikacije za postojeću

ekonomsku politiku. I dalje. Spoznaja da nije realno očekivati uvođenje eura omogućuje promjenu monetarne i kreditne politike. Jasno promjena monetarne i kreditne politike nema smisla ukoliko se ne promjeni fiskalna politika. Zadnjih smo dana svjedoci dodatnih neslaganja na relaciji Vlade i centralne banke što nije dobro. Ovo tim više što su problemi stvarani od 1993. godine i nije razumno očekivati da će biti riješeni „preko noći“. Eventualna pobjeda oporbe mogla bi biti „pirova pobjeda“. Neće dobiti, ako pobijede na izborima, samo vlast već i sve probleme koje neće moći bez oporbe, sadašnje vlasti, riješiti. Upravo zato je potrebno otvoriti raspravu o problemima i programima pojedinih stranaka kako bi građani mogli odlučiti tko će na najučinkovitiji način usmjeriti hrvatski broj iz ove oluje.